

A zárótanítás helye:	DE Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium, H14-es terem
A zárótanítás ideje:	2012. október 26. 5. óra (11:40-12:35)
Osztály:	9. C
Vezetőtanár:	Czimer Györgyi
Tanárjelölt:	Balogh Anett
Eddig tanított órák száma:	13.
Zárótanítás:	14. órában
Témakör:	Az ókori görögség irodalma
Az óra témája:	A görög líra

Az óra oktatási célja: A tanulók megismertetése az ókori líra jellemzőivel, társadalmi életmódváltással és a költészetben jelentkező lírai személyességgel, illetve Szapphó költészetével és a szapphói strófával.

Az óra képzési célja: Az előző órákon a homéroszi eposzokkal, az Iliással és az Odüsszeiával foglalkoztunk a tanulókkal. Ezzel az órával lépünk át a líra színterére, ahol eltéréseket és hasonlóságokat is felfedezhetünk a tanult eposzok világával. Ezzel a bevezető tanórával szeretném felkelteni a tanulók érdeklődését a versek iránt, és következtetések, összehasonlítások, illetve különböző értelmezői keretek mélyebb megértésére tanítani őket.

Alkalmazott módszerek: tanári kérdések-tanulói válaszok közös interakcióval, frontális-és csoportmunka

Alkalmazott technika: PowerPoint, képek, hanganyagok

Az osztály jellemzői: 35 főből álló osztály. Érdeklődő, motivált tanulók, akik szeretnek alkotni, és akikkel szívesen dolgoztam együtt mind nyelvtan, mind irodalom órákon.

Felhasznált irodalom:

Pethőné Nagy Csilla. *Irodalom 9.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2010, 107-10.

Pethőné Nagy Csilla. *Irodalom 9. A görög líra.* In.: *Tanári Kincsestár - Irodalom*, 2000. október

Az óra menete:

- 1. Óraszervezés:** 2 perc
- 2. Az új anyag bevezetése, ráhangolódás:** 8 perc
- 3. verselemzések, értelmezői keretek kibontása:** 35 perc

Szakmai gondolatmenet, Munkafázis	Tanári –Tanulói tevékenységek, munkaformák, módszerek	Eszközök és feltételek
Óraszervezés: Jelentés, a hiányzok feljegyzése		
Az új anyag feldolgozása: <i>A görög líra</i> Ráhangolódás 1. szakasza: Az ókori görög irodalom korszakainak felvázolása (homéroszi, archaikus, klasszikus, hellenisztikus). Az archaikus kor kiemelése és mélyebb értelmezése: elhelyezés időben, a történelemben, a társadalmi háttér ismertetése, majd a líra műnemének a bevezetése	A tanulók felidézik előzetes ismereteiket, ismertetik a korszakokat és az egyes irodalmi-, kulturális jellemzőiket kulcsszavakban tanár-diák közös interakcióval; frontális munkaforma, jegyzetelés irányítása, vázlatkészítés a táblára és a füzetbe	A közös munkához szükséges figyelem, bizalom kialakítása.
Ráhangolódás 2. szakasza: <i>Szapphóról a hagyományban őrzött kép</i> Az első ismert költőnő; Lesbosz szigetén élt; fiatal lányokhoz írta verseit (a leszbikusság kérdéskörének megemlítése); a költőnő lírájában visszatérő téma, központi motívum a szerelmi szenvedély; kedvelt, híres versforma a szapphói strófa, mely sok költőnél megjelenik később pl. Berzsenyi Dániel: <i>Osztályrészem</i>	Képek és hanganyag alkalmazása a tanulók érdeklődésének felkeltése céljából, az új téma előkészítése	PPT és hanganyag elindítása a költőnőről
Jelentésteremtés 1. szakasza: Szapphó költészete és egy részletesebben elemzett költemény bemutatása: Aphroditéhez Kezdetben a tanóra fő művére koncentrálnunk címmeditációval. Ennek célja, hogy a tanulók ráhangolódjanak a versre, megismerhessük elvárásaikat a költeménnyel kapcsolatban, illetve közelebb kerüljenek ahhoz a világhoz, gondolatmenethez, melyet az ókori görög líra első női megtestesítője közvetíteni kívánt. Továbbá felolvassuk Trencsényi-Waldapfel Imre, illetve Babits Mihály magyar fordításait.	Címmeditáció alkalmazása: a tanulók gondolatokat, érzéseket kapcsolnak a címhez grafikai szervező segítségével, majd megosztják asszociációikat a címmel kapcsolatban; a címmeditáció után a vers hanganyaggal történő felolvasatása következik, először eredeti ógörög nyelven, ezt két lehetséges magyar fordítás tolmácsolása követi	A cím, majd a versek kivetítése PPT formában, hanganyaggal és képekkel
Jelentésteremtés 2. szakasza: Szapphó: Aphroditéhez feladatok készítése: A tanulók értelmezik a költeményt részfeladatok megoldásának a segítségével. 2.1 Elsősorban a vers beszédhelyzetét vizsgáljuk meg grafikai szervezővel (kettéosztott napló), majd közösen megbeszéljük az észrevételeket és a következtetéseket,	Csoportmunka: a tanulók csoportokat alakítanak ki és közös kooperációval megoldják a rájuk szabott feladatokat: 1. Kettéosztott napló készítése a beszédhelyzet feloldására: gyűjtőmunka a beszélő személyéről, a	A csoport munkáinak segítése különböző grafikai szervezők felvázolásával, továbbá

<p>amit vázlatban rögzítünk.</p> <p>2.2. A műfaji sajátosságok felfedezésére a tanulók egy csoportja halmazábrát készít, reflektálva egy ismert eposzra (<i>Az Iliász</i>), majd közösen megbeszéljük a műfaj, a <u>himnusz</u> liturgikus és költői jellegzetességeit, keretes szerkezetét (A-B-A variáns), aztán Kölcsey <i>Himnusz</i> c. versével vetjük össze a szöveget, amely mindenki számára ismert, könnyen felidézhető.</p>	<p>megszólítottól, és a beszélő(k) szándékáról idézettek kiemelésével.</p> <p>2. Halmazábra készítése a műfaj kibontására: az <i>Iliász</i> I. és XVIII. énekében megjelenő invokáció összehasonlítása az <i>Aphroditéhoz</i> című költemény megszólításával – eltérések és hasonlóságok megfigyelése.</p>	<p>válogatott ókori görög zenék bejátszása a munkavégzés könnyítéseként; a beleélés lehetőségének megteremtése.</p>
<p>2.3. Végül rátérünk a versben jelentkező idősíkváltásokra, melyeket a tanulók táblázat formájában rögzítenek. A tanulói megoldások közül kiragadunk jellegzetes, a váltakozásokat alátámasztó, megerősítő szószerkezeteket, amelyek az időváltakozásokat szabályszerűen és pontosan mutatják, melyet végezetül egy folyamatábrában rendszerezünk.</p>	<p>3. Táblázatkészítés az idősíkváltások felfedezésére: a tanulók táblázat formájában kigyűjtik az igeidők váltakozását mutató igéket, állítmányi szerkezeteket.</p>	<p>Nagyméretű lapok és filcek biztosítása a kettéosztott napló, a halmazábra és a folyamatábra elkészítéséhez.</p>
<p>Jelentésteremtés</p> <p>3. szakasza: a szapphói strófa</p> <p>Ismétlés: a szapphói strófa megértésének feltétele a megtanult verslábak felelevenítése példán keresztül; tanult példa: Kölcsey <i>Huszt</i> című verse: „<i>Bús düledékeiden, Husztnak romvára megállék; Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold. Szél kele most, mint sír szele kél; s a csarnok elontott Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.</i>”</p> <p>Aktualizálás: Szapphó <i>Aphroditéhoz</i> című versének első versszakát ritmizálva felolvassuk közösen a tanulókkal, a sorok fölé írjuk a verslábakat rövid, hosszú szótagjelöléssel: „<i>Tarka trónodon, kegyes Aphrodité, Zeusz lánya, már könnyörülj te rajtam! Fájó kínra miért csalog, ó hatalmas, törbe lelkelem?</i>”</p>	<p>Tanári magyarázat és segítségnyújtás: az előzetes tudás felszínre hozatala egy ismert példán keresztül, majd közös ritmizálás a fő költemény első versszakán, illetve a szapphói strófa egyéni leképezése Berzsenyi költeményének első versszakán. A tanulókkal felírjuk Kölcsey <i>Huszt</i> című költeményének első sorait a verslábak jelölésével, és közösen ritmizálva felolvassuk tapsolással segítségével, majd közösen elpróbáljuk a ritmizálást és a verslábak felírását, jelölését Szapphó <i>Aphroditéhoz</i> című versének első versszakán, illetve ellenőrzésként hangosan, tapsolással mondjuk el a strófát.</p>	<p>Tk. 110. és 108. oldalának használata</p> <p>Kölcsey <i>Huszt</i> című költeményének felidézése kivetítéssel, majd Berzsenyi <i>Osztályrészem</i> című versének kiosztása a tanulóknak; a költemények hangos vers formában történő megjelenítése.</p>

<p>Összevetés: A fő művet összehasonlítjuk Berzsenyi <i>Osztályrészem</i> című költeményének első versszakával, ahol szintén felfedezhető a szapphói strófa: „<i>Partra szállottam. Levonom vitorlám. A szelek mérgét nemesen kiálltam. Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben Izzada orcám.</i>”</p>	<p>Végül összehasonlítjuk egy másik verssel (Berzsenyi <i>Osztályrészem</i>), amit már csak szóban, a táblán megjelenített képlettel ritmizálnak a tanulók felszólítás alapján</p>	
<p>Reflektálás: Tanári kérdések segítségével összefoglalás, melyekre a tanulók válaszolnak a tanórán megtanult, megjegyzett legfontosabb, leglényegibb információk újragondolásával. Elsősorban a jelentésbeli elemeket gyűjtjük össze (a lírai személyesség, a személyes kifejezés, a szenvedélyes szerelem megjelenését). Végezetül lezárjuk a megformálással kapcsolatos észrevételeinket, amely magában foglalja a műfaj liturgikus-, és költői jellegzetességeit, illetve a szapphói strófa sajátosságait.</p>	<p>Tanári kérdések és tanulói válaszok együttes gondolkodásának eredményeként az elhangzott ismeretek rendszerezése. Az előzetes tudás átformálásával a „híd-építés” befejezése a régi és az új ismeretek között.</p>	<p>A személyes kontaktus, figyelem és összpontosítás fenntartása</p>

Mellékletek1: versek (PPT formátumban bemutatott)

Szapphó: Aphroditéhez

Tarka trónodon, kegyes Aphrodité,
Zeusz leánya, már könnyörülj te rajtam!
Fájó kínra mért csalogod, ó hatalmas,
törbe a lelkem?

Inkább jöjj hozzám, ahogy annyi másszor
mindig hajlottál a szavamra, s jöttél,
kedvemért elhagyva aranylakását
égi atyádnak.

Fürge pár veréb a kocsidba fogva
siklott, míg a föld feketéllt a mélyben,
sűrűn verték szárnyukat, égi úton
vágva az ösvényt.

Gyorsan érkeztek veled, és mosoly járt
halhatatlan arcodon, ó te boldog,
úgy kérdezted, hogy mi bajom, mi végre
hívtalak újra,

hogy mi kívánság gyötör újra engem,
„Csábító szóval kit akarsz, hogy hozzád
hozza Peithó hű szerelemre, Szapphó,
mondd ki, ki bántott?”

Mert ha most kerül, hamar ő keres fel,
most ha nem kell tőled ajándék, ő ad,
most ha nem szeret, hamar érted ég majd
bár nem akarja.”

Jöjj ma is hozzám s szabadíts ki engem
súlyos gondomból, s mire hajt a lélek,
teljesíts nekem te magad s e harcom
küzd velem együtt.

(Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása)

Szapphó: Aphroditéhez

Tarka trónodról, ravasz istenasszony,
mért küldesz nékem szerelemkirálynő,
bút és bajt mindég, te örök leánya
fényes egeknek?

Mért nem jössz inkább, ahogy egyszer jöttél,
hallattad kérő szavamat, kiléptél
kedvemért apád aranyos házából
és befogattad

cifra hintódat; lebegő galambok
vonták azt fürgén a sötétbe-süllyedt
föld felé; szárnyuk sebesen csapdosva
vert a nagy égben,

s már itt is voltak; te pedig, te boldog,
istenarcodon mosoly ült, és nyájas
szóval kérdeztél, mi bajom van és mért
hívlak az égből

és mi volna megkeserült szívemnek
kivánt orvossága? “Ki bántott, Sapphó?
kit küldjek kemény szerelem szavával
téged ölelni?”

Ha eddig került, ezután majd üldöz;
hogya semmit nem fogadott el, eztán
ő ad már, s ha nem szeretett, szeret majd,
bár ne akarjad.”

Jer most is hozzám, a nehéz gondokból
oldd föl szívemet, s amiért eped, ne
sajnáld teljesíteni: légy harcomban
drága szövetség.

(Babits Mihály fordítása)

Homérosz: Iliász
I. ének
A dögvész, Akhilleusz haragja
(részlet)

„Édesanyám, rövidéletűnek hoztál a világra,
hát legalább tisztelnie kellett volna a fennen-
mennydörgő Zeusznak: de bizony csöppet se becsült most.
Mert hiszen Átreidész, széltébe király Agamemnón
semmibevelt: az ajándékom bitorolja erővel.”

Homérosz: Iliász
VIII. ének
Akhilleusz pajzsa
(részlet)

„Jaj nékem, daliás Péleusz fia, mennyire gyászos
hírt hallasz, melynek sose kellett volna megessni.
Fekszik Patroklosz, s a mezítlen holttetemért már
harc dúl: fegyvereit sisakos Hektór maga hordja.”

Kölcsey Ferenc: Himnusz

(részlet)

„Isten, áldd meg a magyart,
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebűnhődte már e nép
A múltat s jövőndőt!”

Kölcsey Ferenc: Huszt

(részlet)

„Bús düledékeiden, Husztnak romvára megállék;
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.
Szél kele most, mint sír szele kél; s a csarnok elontott
Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.”

Berzsenyi Dániel: Osztályrészem

(részlet)

„Partra szállottam. Levonom vitorlám.
A szelek mérgét nemesen kiálltam.
Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben.
Izzada orcám.”



Mellékletek2: képek és videók (PPT formátumban bemutatott)



Szapphó festmény

*Az ókori
görög líra
kezdetei*



Szapphó mellszobra

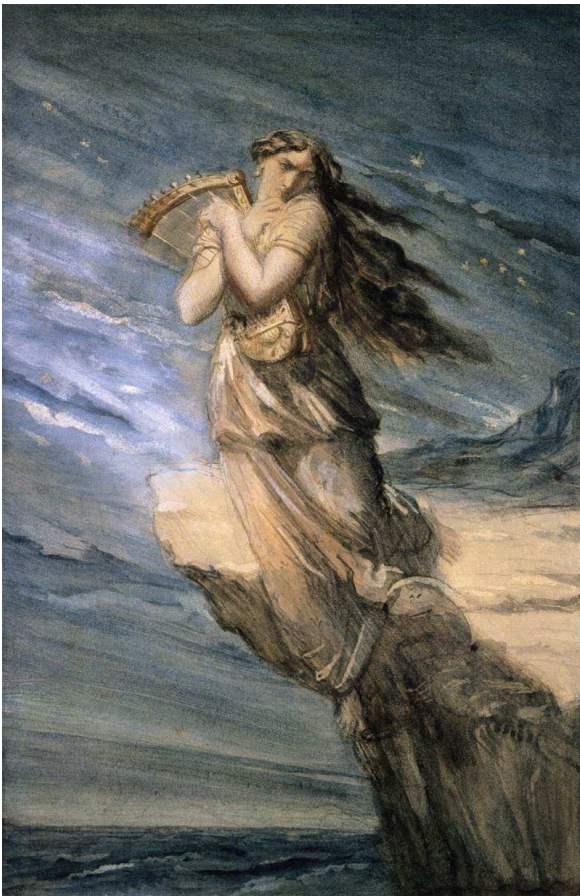


Szapphó



Aphrodité születése

Szapphó: Aphroditéhoz



Szapphó: Aphroditéhe



<https://www.youtube.com/watch?v=TFU5aCSURFQ&feature=related>

'Sapfo- Eleftheria Arvanitaki' (2012-10-21)

<https://www.youtube.com/watch?v=gU7naUAMyZ0>

'Sappho reads Poetic Fragment 1 The Invocation to Aphrodite in original ancient Greek' (2012-10-21)

<https://www.youtube.com/watch?v=K3G-Y0lip0g&feature=related>

'Invoking Aphrodite' (2012-10-21)

<https://www.youtube.com/watch?v=AkUBIH8uEVO>

'Szeretet – Szapphó – Égi és földi szerelem' (2012-10-21)

<https://www.youtube.com/watch?v=eLERNFoEf3Y>

'Ancient Greek Music - The Lyre of Classical Antiquity...' (2012-10-22)